

Gyermekközpontú végrehajtás szülői felelősséget érintő ügyekben határon innen és túl

WOPERA ZSUZSA*

1. Bevezetés

Az utóbbi években a polgári anyagi és eljárásjogi szabályozásban markánsan érvényesül a gyermekjogi megközelítés. Jól tükrözi ezt például a Ptk. 2021. évi CXXII. törvénnyel történt, 2022. január 1-jén hatályba lépett módosítása, amely lehetőséget biztosít arra a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perekben, hogy a bíróság már az egyik szülő kérelmére is dönthessen a közösen gyakorolt szülői felügyelet elrendeléséről, ha a bíróság meggyőződése szerint az szolgálja a kiskorú gyermek érdekét. De hasonlóan erőteljesen mutatja a gyermek érdekeinek középontba helyezését a Ptk. 4:171. § (4) bekezdésének 2021. évi LVII. törvénnyel történt 2022. augusztus 1-jén hatályba lépett módosítása, amely valamennyi szülői felügyelet gyakorlásnak rendezése iránti perben előírja, hogy a bíróságnak értesítenie kell az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket a nyilatkozattétel lehetőségéről. E kiegészítés erősíti a gyermek véleménynyilvánítási jogának gyakorlását és biztosítja, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermek valódi és tényleges lehetőséget kapjon annak kifejezésére. Az idézett, 2022-ben hatályba lépett módosítások összhangban állnak a Gyermek jogairól szóló New York-ban 1989. november 20-án elfogadott egyezményben (a továbbiakban: Gyermekjogi

* Egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar; elnök, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet.

DOI: 10.47079/2025.wzsna.vegrehajtas.1_9

Egyezmény) foglaltakkal, biztosítják az abban foglalt jogok érvényesülését¹ és hozzájárulnak a gyermekbarát igazságszolgáltatás erősítéséhez.²

Tagadhatatlanul nagy hatással voltak a Ptk. utóbb idézett módosítására a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló 2019/1111/EU rendeletének (a továbbiakban: Brüsszel IIb rendelet) rendelkezései, különösen annak 21. cikke.³ Nagy visszhangot váltott ki a Ptk. fent idézett 4:171. § (4) bekezdésének módosítása a Brüsszel IIb rendelettel összefüggésben a szakirodalomban⁴ és a közbeszédben is, így az utóbbi időszakban nagyobb figyelmet kapott a gyermek véleménynyilvánítását érintő rendelkezések⁵ elemzése mind a határon átnyúló, mind a nemzetközi jelleget nélkülöző polgári eljárásokban.

Kevesebb szó esik azonban azokról az újításokról, amelyek a szülői felelősséget érintő eljárásokban hozott határozatok végrehajtását érintik, különösen az ilyen határozatok végrehajtásának felfüggesztését és megtagadását, pedig a Gyermekjogi Egyezmény 3. cikkének⁶ érvényesülésére nem

1 A Ptk. 4:167. § (1) bekezdése módosításának koncepciója a közös szülői felügyelet egyoldallú kérelemre történő elrendelésének lehetővé tételével a Gyermekjogi Egyezmény 18. cikkének való megfelelést szolgálja, amely szerint: az Egyezményben részes államok minden erejükkel azon lesznek, hogy biztosítsák annak az elvnek az elismertetését, amely szerint a szülőknek közös a felelősségük a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért.

2 A gyermekbarát igazságszolgáltatás alapdokumentuma az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által 2010-ben elfogadott, a Gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatás. Ennek aktualizálása zajlik jelenleg az Európa Tanács és az Európai Unió közös projektjében, amelyben Magyarország partner országgént vesz részt. A projektről lásd bővebben: <https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice-project> [letöltve: 2025. október 16.]

3 A rendelet 21. cikke szerint a rendelet tárgyi hatálya alá tartozó szülői felelősséget érintő ügyekben az ítélőképesége birtokában lévő gyermeknek valódi és tényleges lehetőséget kell biztosítani véleménye szabad kifejezésére, véleményét pedig korára és érettségi fokára figyelemmel kellően tekintetbe kell venni.

4 Lásd például: VISONTAI-SZABÓ Katalin: *Fő-vagy mellékszereplő – A gyermek jogai, részvétele és képviselete az őt érintő polgári eljárásokban*, Patrocínium Kiadó, Budapest, 2025.

5 A Brüsszel IIb rendelet kiemelt figyelmet fordít a gyermek véleménynyilvánításhoz való jogának megerősítésére. Nyomatékosan ad a rendelet 21. cikkében foglalt szabályok hatályosulására, hogy a rendelet a szülői felelősség tárgyában hozott határozat elismerésének és végrehajtásának megtagadását is kilátásba helyezi, ha a határozat meghozatalára anélkül került sor, hogy az ítélőképesége birtokában lévő gyermek számára biztosították volna a véleménynyilvánítás lehetőségét. Rendelet 39. cikk (2) bekezdés és 41. cikk.

6 A Gyermekjogi Egyezmény 3. cikkének 1. bekezdése kimondja, hogy: Köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.

találunk ennél jobb példát, amelyek egyben jól tükrözik az uniós jogban is meghatározó jelentőségűvé váló gyermekközpontú szabályozás térnyerését.⁷

Jelen tanulmány keretei között elsődlegesen ezeket, a gyermekközpontú végrehajtást segítő különös rendelkezéseket elemezzük a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényben (a továbbiakban: Vht.), a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényben (a továbbiakban: Pp.) és a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvényben (a továbbiakban: Bpnp.) feltárva a módosítások nemzetközi-és uniós jogi hátterét is.

2. A Brüsszel IIb rendelet végrehajtást érintő főbb újításai

Köztudomású, hogy az Unióban folyamatosan növekszik a nemzetközi családok száma, amelyet 2019-ben már 16 millióra⁸ becsültek, és ezzel együtt értelemszerűen a határon átnyúló családjogi viták száma is. E jogviták egyrészes uniós szabályozásának jelentőségéhez azt is hozzá kell tenni, hogy egy eredetileg semmilyen nemzetközi elemmel nem rendelkező családjogi perben hozott ítélet vagy egyezség bekerül az uniós jog hatálya alá, ha például a szülői felügyeletet gyakorló szülő a gyermekkel külföldre költözik és ott szükségessé válik a korábban Magyarországon meghozott, felügyeleti jogot rendező határozat elismerése vagy végrehajtása. Tehát az alábbiakban elemzésre kerülő rendelkezések – ahogyan látni fogjuk – messze túlmutatnak a határon átnyúló családjogi jogvitákon.

7 Lásd erről bővebben: KURUCZ Mária, CZELLECH Botond: A határon átnyúló szülői felelősségi és jogellenes gyermekelviteli ügyek új európai uniós szabályozása. 2. rész. In: *Családi Jog*, 2022. 1. szám 16-20. o. 1-6. o. vagy WOPERA Zsuzsa: A Brüsszel IIb rendelet általános jellemzése. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 50-53. o.

8 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/MEMO_19_3374 [letöltve: 2025. június 21.]

2.1. A szülői felelősséget érintő határozatok végrehajtásának általános és privilegizált módjai

A szülői felelősséget⁹ érintő ügyekben alkalmazandó Brüsszel IIb rendelet legfontosabb újításai között feltétlenül kiemelendő, hogy az jóval erőteljesebben juttatja érvényre a gyermekek jogait az elődjéhez¹⁰ képest.¹¹ Ez a szemlélet egyaránt tetten érhető a gyermek véleménynyilvánítási jogának központi és egyértelmű szabályozásába,¹² de a szülői felelősségi ügyekben hozott határozatok, közokiratok és megállapodások végrehajtásának felfüggesztése és megtagadása terén bevezetett koncepcionális változást tükröző rendelkezésekben is.

Kiemelendő, hogy több évtized után került sor a szülői felelősségi ügyekben a végrehajthatóvá nyilvánítási (*exequatur*) eljárás eltörlésére, valamenyi szülői felelősségi határozat tekintetében, továbbra is fenntartva egyes határozatok megkülönböztetett jellegét. A rendelet a végrehajtás körében jelentősnek mondható minimumharmonizációt is bevezet. A rendelet – későbbiekben részletesen elemzésre kerülő – 56. cikke például részlegesen harmonizálja a tagállamok végrehajtási jogát a végrehajtás felfüggesztésére vonatkozó egységes rendelkezések bevezetésével.

A rendelet IV. fejezete tartalmazza az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó rendelkezéseket, amelyben elsőként az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó általános szabályokat foglalja össze, rögzítve az *ipso iure* elismerés elvét [30. cikk (1) bek.]. A 34. cikk (1) bekezdése mondja ki az *exequatur* eljárás eltörlését, mely szerint „Egy a szülői felelősségi ügyben valamely tagállamban hozott határozat, amely az adott tagállamban végrehajtható,

9 A rendelet a szülői felelősség fogalmát használja, amelybe bele tartozik a magyar jogi terminológia szerinti szülői felügyelet és a kapcsolattartás is. A rendelet tárgyi hatályát tekintve lásd: WOPERA 2023.

10 A Tanács 2201/2003/EK rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (Brüsszel IIA rendelet), amelynek átdolgozása a Brüsszel IIb rendelet.

11 Lásd erről bővebben: KATONÁNÉ PEHR Erika: *A gyermek jogainak érvényesülése a jogellenes külföldre viteli jogvitákban, különös figyelemmel a Brüsszel IIb rendelet megváltozott jogi környezetére*. In: *Iustum Aequum Salutare* 2023/3. 7-22. o.

12 Lásd korábban idézett 21. cikket és az arra utaló 26. cikket.

egy másik tagállamban is végrehajtható, anélkül, hogy azt végrehajthatóvá kellene nyilvánítani.” Az idézett rendelkezésből kiderül, hogy a végrehajthatóság egyedüli feltétele, hogy a határozat meghozatala szerinti tagállamban végrehajtható legyen. Az *exequatur*-eljárás eltörlése a magyarországi gyakorlatban azt eredményezi, hogy egy EU-tagállamban hozott szülői felelősségi határozat végrehajtásához Magyarországon mindenféle közbenső eljárás nélkül kérhető a végrehajtási lap kibocsátása.¹³

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlése nem jelenti azt, hogy ne kerülhetne sor a szülői felelősségi ügyben hozott határozat végrehajtásának megtagadására, mert arra a rendelet 41. cikke lehetőséget biztosít mindazokban az esetekben, amikor megállapítást nyer, hogy a határozat 39. cikkben rögzített elismerés megtagadási okai közül valamelyik fennáll.¹⁴ A rendelet a végrehajtás megtagadásának általános okainál visszaüt az elismerés megtagadásának okaira. Itt olyan okok jöhetnek szóba, mint a közrendbe ütközés,¹⁵ vagy a tisztességes eljárás követelményének megsértése. E mellett a rendelet a 39. cikk (2) bekezdése a határozat elismerése, és így a

13 A Vht. 16. § (1) bekezdés p) pontja alapján végrehajtási lapot állít ki p) a kapcsolattartás tárgyában hozott határozat kivételével a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló (EU) 2019/1111 2019. június 25-i tanácsi rendelet 36. vagy 47. cikke alapján kiállított tanúsítvánnyal ellátott külföldi határozat alapján a kötelezett, vagy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti törvényszék székhelyén működő járásbíró-ság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság.

14 Lásd erről bővebben: KURUCZ Mária: Kommentár a 39. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023.

15 A Bíróság C-455/15. PPU. sz. P és Q közötti ügyben a Brüsszel IIa rendelet 23. cikkének a) pontjában szereplő közrendi záradék alkalmazása kapcsán egyértelművé tette, hogy bár nem az EUB-ra tartozik az, hogy meghatározza valamely tagállam közrendjének tartalmát, az már rá hárul, hogy ellenőrizze azokat a korlátokat, amelyek között valamely tagállam bírósága e fogalom alkalmazásához folyamodhat annak érdekében, hogy ne ismerjen el egy másik tagállamból származó határozatot. A Bíróság kimondta, hogy annak alkalmazása csak abban az esetben képzelhető el, ha figyelemmel a gyermek mindenekfelett álló érdekére, a valamely másik tagállamban hozott határozat elismerése annyira elfogadhatatlan mértékben ellentétes lenne a megkeresett állam jogrendjével, hogy az valamely alapvető elv sérelmét jelentené. A valamely más tagállamban hozott határozatok érdemi felülvizsgálatára vonatkozó, a Brüsszel IIa rendelet 26. cikkében előírt tilalom tiszteletben tartása érdekében a sérelemnek a gyermek mindenek felett álló érdekére figyelemmel, a megkeresett állam jogrendjében lényegi jelentőségűnek tekinthető jogszabály vagy e jogrendben alapvetőnek elismert jog nyilvánvaló megsértését kell képeznie (lásd analógia útján: C-681/13. sz. Diageo Brands ítélet 44. pontja). C-455/15. PPU. sz. P és Q közötti ügy 37-39. pontok.

végrehajtás megtagadásának alapjául szolgáló okként külön nevesíti a gyermek véleménynyilvánításhoz való jogának megsértését.¹⁶

A Brüsszel IIb rendelet külön alcím alatt szól az ún. megkülönböztetett (privilegizált) határozatok elismerésének és végrehajtásának rendjéről, amelyek esetében – a rendelet 56. cikkében foglalt okok kivételével – nem lehet végrehajtás megtagadási okokra hivatkozni, így lényegében ezekben az esetekben automatikus végrehajtásról beszélhetünk. Ilyen privilegizált határozat pl. a kapcsolattartási jogot biztosító határozat vagy az ún., a rendelet szerint felülíró mechanizmus¹⁷ eredményeként hozott határozatok.¹⁸

2.2. A végrehajtás felfüggesztése és megtagadása a gyermek érdekében hivatkozással

A rendelet egyik, a gyermek legfőbb érdekét elsődleges szempontnak tekintő újítása az 56. cikk (4) és (6) bekezdése. Az 56. cikk a végrehajtási eljárás felfüggesztése és a végrehajtás megtagadásának okait határozza meg olyan esetekben, amikor rendelkezésre áll a rendelet szerinti végrehajtható határozat szülői felelősségi ügyben, de a gyermek testi, lelki jólétének szempontja felülírja a határozat végrehajtása elsődlegességének elvét.

Természetesen nem előzmények nélküli a határon átnyúló végrehajtási ügyekben a gyermek testi, lelki egészségére történő hivatkozással a végrehajtás megtagadása terén, hiszen a jogellenes gyermekelviteli és visszatar-tási ügyekben folytatott eljárásokban a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény¹⁹ 13. cikk b) pontja²⁰ alapján lehetőség van a gyermek visszavitelének meg-

16 Lásd erről bővebben: WOPERA Zsuzsa: Szülői felügyeletet érintő perek – új utakon. In: BODZÁSI Balázs (szerk.): *Jogászegyleti Értekezések*, Magyar Jogász Egylet, Budapest, 2022. 384-395. o. <https://jogaszegylet.hu/wp-content/uploads/2022/08/jogasz-egylet-2022.pdf> [letöltve: 2025. 10. 16.]

17 A felülíró mechanizmussal összefüggésben lásd: KÖLCSENYI Soma: Kommentár a 29. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 217-220. o.

18 Lásd erről bővebben: KURUCZ Mária: Kommentár a 42. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 254-257. o.

19 A Gyermekek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában, az 1980. évi október 25. napján kelt egyezmény.

20 A megkeresett Állam igazságügyi vagy államigazgatási szerve nem köteles elrendelni a gyermek visszavételét, ha az azt ellenző személy, intézmény vagy más szerv bizonyítja, hogy b) a gyermeket visszavitele testi vagy lelki károsodásnak tenné ki vagy bármilyen más módon elviselhetetlen helyzetet teremtené számára.

tagadására.²¹ Az egyezmény gyakorlata alapján testi, lelki károsodást okozhat vagy elviselhetetlen helyzet lehet a gyermek számára a gyermek testi, szexuális vagy más módon történő bántalmazása, a gyermek elválasztása az őt elvivő szülőtől, a gyermek testvéreitől történő elválasztása vagy a gyermekkel kapcsolatos pszichikai vagy egyéb egészségügyi, oktatási, gazdasági problémák a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban.²²

A rendelet a gyermekközpontú szemlélet erősítése érdekében 56. cikk (4) bekezdésében egy új határozat felfüggesztési okot vezet be, amely kivételes esetekben megengedi, hogy „annak a személynek a kérelmére, akivel szemben a végrehajtást kérik, vagy adott esetben a nemzeti jogszabályokkal összhangban az érintett gyermeknek, illetve a gyermek mindenek felett álló érdekében eljáró bármely érdekelt félnek a kérelmére felfüggesztheti a végrehajtási eljárást, ha a végrehajtás a gyermek számára a testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járna a határozat meghozatala után felmerült ideiglenes akadályokból kifolyólag vagy a körülmények jelentős megváltozása folytán.”

Lényeges kihangsúlyozni, hogy ezt az indokot annak a személynek a kérelmére kell alkalmazni, akivel szemben a végrehajtást kérik, azaz a kötelezett személy kérelmére vagy adott esetben az érintett gyermek vagy bármely, a gyermek legfőbb érdekében eljáró érdekelt fél kérelmére. A rendelethez kiadott gyakorlati útmutató²³ szerint azok az átmeneti akadályok, amelyek a gyermeket súlyos testi vagy lelki károsodás veszélyének teszik ki, eredhetnek többek között például annak a személynek a súlyos betegségéből vagy szabadságvesztés büntetésének letöltéséből, akinek a gyermeket átadnák, vagy olyan helyzetből, amikor a gyermek súlyosan megbetegszik és kórházba kerül. A végrehajtásra illetékes hatóságnak vagy a bíróságnak kell értékelnie, hogy ez az akadály ebben az esetben súlyos kockázatot jelenthet-e a gyermekre nézve. Fontos hangsúlyozni, hogy a gyermek elválasztása attól a szülőtől, akinek át kell adnia a gyermeket, vagy a gyermeknek az ilyen végrehajtás esetén jellemző szorongása önma-

21 Lásd erről bővebben: VÁRAI-JEGES Adrienn: Kommentár a 27. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 196-214. o.

22 VÁRAI-JEGES 2023. 203. o.

23 Gyakorlati útmutató a Brüsszel IIb. rendelet alkalmazásához. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023. 149. o.

gában nem tekinthető olyan akadállynak, amely a gyermeket a testi vagy lelki károsodás súlyos veszélyének tenné ki, és nem indokolhatja a végrehajtási eljárás felfüggesztését. Fontos kiemelni azt is, hogy a körülmények jelentős megváltozásának a végrehajtás tárgyát képező határozat meghozatalát követően kell bekövetkeznie. Egy másik példa lehet a körülmények megváltozására, amikor a gyermek öngyilkossággal vagy önkárosítással fenyeget, ha a határozatot végrehajtanák.²⁴

A testi vagy lelki károsodás komoly kockázatának megszűnése esetén a végrehajtás felfüggesztését meg kell szüntetni és a végrehajtást folytatni kell. Így a fenti példánál maradva a gyermek megbetegedésből való felgyógyulást vagy szabadságvesztés büntetés letöltését követően a végrehajtást folytatni kell. Ugyanígy, a gyermek végrehajtás felfüggesztésére okot adó tiltakozásának megszűnése esetén is folytatni kell a végrehajtást.

A rendelet (69) preambulumbekkezdése értelmében a végrehajtást folytatni kell, amint a testi vagy lelki károsodás súlyos kockázata megszűnik. Amennyiben azonban a súlyos kockázat továbbra is fennáll, a hatóságnak vagy a bíróságnak a végrehajtás megtagadása előtt a nemzeti joggal és eljárási szabályokkal összhangban, adott esetben többek között egyéb érintett szakemberek, így például szociális munkások vagy gyermekpszichológusok közreműködésével meg kell tennie minden megfelelő lépést, hogy megpróbálja biztosítani a határozat érvényre juttatását. A végrehajtásra illetékes hatóságnak vagy a bíróságnak a nemzeti joggal és eljárási szabályokkal összhangban törekednie kell különösen a körülmények megváltozása folytán kialakult akadályok megszüntetésére, amelyek közé tartozik például, ha a gyermek a határozat meghozatalát követően egyértelmű kifogását fejezi ki, amely annyira erős, hogy figyelmen kívül hagyása a testi vagy lelki károsodás szempontjából súlyos kockázatot jelentene a gyermekekre nézve.

Fontos kiemelni, hogy a rendelet 56. cikke egységes végrehajtás felfüggesztési okokat vezet be, amelyek célja a tagállamok jogának egységesítése ezen a téren. A végrehajtási eljárásnak az 56. cikk (4) bekezdése szerinti felfüggesztése minden típusú határozatra alkalmazandó, beleértve a 42. cikk

24 Gyakorlati útmutató a Brüsszel IIb. rendelet alkalmazásához. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023. 149. o.

szerinti megkülönböztetett határozatokat, valamint a közokiratokat vagy megállapodásokat is.²⁵

Szoros összefüggésben áll a rendelet 56. cikk (4) bekezdése a (6) bekezdéssel, amely lehetővé teszi, hogy, amennyiben a határozat végrehajtása a gyermek számára tartósan fennálló testi vagy lelki károsodás kockázatával járna, akkor a végrehajtásra illetékes hatóság a végrehajtást megtagadja.

Kiemelendő, hogy a végrehajtás megtagadására csak kérelemre kerülhet sor. A végrehajtásra illetékes hatóságnak vagy a bíróságnak, mielőtt az 56. cikk (6) bekezdése szerint megtagadná a végrehajtást, minden megfelelő lépést meg kell tennie annak érdekében, hogy a nemzeti joggal és eljárási szabályokkal összhangban, a gyermek legfőbb érdekének figyelembevételével elősegítse a végrehajtást. A határozat végrehajtása megfelelő szakemberek, például szociális munkások vagy gyermekpszichológusok segítségével biztosítható. A végrehajtásra illetékes hatóságnak vagy a bíróságnak a nemzeti joggal és eljárással összhangban meg kell próbálnia leküzdeni a körülmények megváltozása által okozott akadályokat.²⁶

Az idézett rendelkezés alapvető szemléletváltást jelent az EUB-nak Brüsszel IIa rendeletet értelmező C-211/10. sz. Doris Povse kontra Mauro Alpagó PPU ügyben²⁷ kifejtett álláspontjához képest, mert lehetővé teszi a végrehajtást foganatosító tagállam hatóságai számára a körülményváltozás gyermekre gyakorolt – adott esetben súlyosan negatív – hatásának értékelését, amelyre körülményváltozás értékelésére korábban csak a per érdemére joghatósággal rendelkező, az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága volt jogosult.

25 Gyakorlati útmutató a Brüsszel IIb. rendelet alkalmazásához. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023. 146. o.

26 Gyakorlati útmutató a Brüsszel IIb. rendelet alkalmazásához. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023. 162. o.

27 Lásd részletesen: WOPERA Zsuzsa: *Az európai családjog gyakorlata*, Wolters Kluwer Kiadó, 2017.

3. A magyar végrehajtási jog Brüsszel IIb rendelettel összhangban álló gyermekközpontú újításai

A magyar jogban a szülői felelősséget érintő nemzetközi igazságügyi együttműködésről szóló 2021. évi LXII. törvény (a továbbiakban: Szülfel. tv.) igazította hozzá a releváns magyar jogszabályok egyes rendelkezéseit a Brüsszel IIb rendelet fent elemzett rendelkezéseihez, és annak szellemében, azon tovább is terjeszkedve állapított meg előremutató végrehajtást érintő szabályokat. A Brüsszel IIb rendelet fent elemzett rendelkezéseinek jogszabályba iktatására a rendeleti szabályozásból következően nem volt szükség, de egyes eljárásjogi szabályok meghatározása szükséges volt.

A Vht. 48. § (9) bekezdése értelmében, amennyiben szükséges a szülői felügyelet tárgyában hozott határozat, kiállított közokirat vagy létrejött megállapodás végrehajtásának a rendelet 56. cikk (4) bekezdése szerinti felfüggesztése, arról a végrehajtást foganatosító bíróság dönt. A végrehajtást foganatosító bíróság dönt továbbá a Brüsszel IIb rendelet hatálya alá nem tartozó külföldi határozat, illetve külföldön létrejött egyezség végrehajtásáról, ha a végrehajtás a gyermek számára testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járna a határozat meghozatala után felmerült ideiglenes akadályokból kifolyólag vagy a körülmények jelentős megváltozása folytán. A bíróság a felfüggesztés indokoltságával kapcsolatban kikéri a gyámhatóság véleményét. A határidő elmulasztása esetén, továbbá, ha a felfüggesztés oka megszűnt, a végrehajtást soron kívül folytatni kell.

Tekintettel arra, hogy a Brüsszel IIb rendelet tárgyi hatálya a kapcsolat-tartást rendező határozatokra is kiterjed, ezek esetében a végrehajtás felfüggesztésére a Bpnp. 22/L. §-át kell alkalmazni.

Mindez tehát azt jelenti, hogy a 2022. augusztus 1-je után indult eljárásokban lehetővé válik a külföldi határozat, közokirat stb. végrehajtásának felfüggesztése, ha az a gyermek számára testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járna, mely lehetőséget a Vht. az EU-n kívüli határozatokra is kiterjeszti.

Lényeges eleme e rendelkezésnek, hogy kizárólag a végrehajtandó határozat meghozatalát követően felmerült ideiglenes akadályoknak vagy körül-

ményeknek a határozathozatalt követő jelentős megváltozása szolgálhatnak alapul a végrehajtás felfüggesztésére, és csak abban az esetben, amennyiben azok a végrehajtással érintett gyermek számára a testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járnak.

Hangsúlyozandó, hogy a „súlyos kockázatok” azonosítása a végrehajtást foganatosító vagy a kapcsolattartás végrehajtása iránt eljáró bíróság feladata, elsősorban a felfüggesztést kérelmező fél által előadott nyilatkozatok, bizonyítékok alapján.²⁸

A Vht. – igazodva a Brüsszel IIb rendelet 56. cikk (6) bekezdésében foglalt, a végrehajtás megtagadására lehetőséget biztosító szabályozáshoz –, módosítja a Vht. 211. §-ának a végrehajtási lap visszavonására vonatkozó szabályait. E szerint a bíróság akkor is visszavonja a szülői felügyelet tárgyában hozott külföldi határozat, külföldön kiállított közokirat, külföldön létrejött egyezség vagy megállapodás alapján kiállított végrehajtási lapot, ha

- a) a kötelezett kérelmére megállapítja, hogy a Brüsszel IIb rendelet 56. cikk (6) bekezdése alapján a végrehajtás megtagadásának feltételei fennállnak vagy
- b) a kötelezett kérelmére megállapítja, hogy a Brüsszel IIb rendelet hatálya alá nem tartozó határozat végrehajtása a gyermek számára tartósan a testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járna a határozat meghozatala után felmerült akadályokból kifolyólag vagy a körülmények jelentős megváltozása folytán.

Amennyiben a kapcsolattartás tárgyában hozott külföldi határozat, külföldön kiállított közokirat, külföldön létrejött egyezség vagy megállapodás végrehajtása iránti eljárás megszüntetése válna indokolttá, a bíróság a Bpnp. 22/L. §-a szerint jár el.

A gyermek legfőbb érdekének érvényesülése érdekében rendkívül előremutató kiegészítésre került sor a Pp.-ben is, amely a Brüsszel IIb rendelet hatálybalépésével összefüggésben bővíti a végrehajtás megszüntetése iránti perre okot adó helyzetek körét a rendelet 56. cikkének – korábban elemzett – szellemiségében.

28 Lásd részletesen: CZELLECH Botond: Kommentár az 56. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 285-287. o.

A Szülfel. tv. kiegészítette a Pp. 528. §-át (3) bekezdéssel, mely szerint a kötelezett keresettel kérheti a szülői felelősséget érintő nemzetközi igazságügyi együttműködésről szóló törvény alapján a jogellenesen Magyarországra hozott gyermek visszavitelét elrendelő határozat végrehajtásának megszüntetését, ha a végrehajtás a gyermek számára tartósan a testi vagy lelki károsodás súlyos kockázatával járna a határozat meghozatala után felmerült akadályokból kifolyólag vagy a körülmények jelentős megváltozása folytán. A bíróság a végrehajtás megszüntetésének indokoltságával kapcsolatban kikéri a gyámhatóság véleményét.

Azért tekinthető rendkívülinek a Pp. idézett módosítása, mert erre a helyzetre nem alkalmazandó a Brüsszel IIb rendelet 56. cikke, ugyanis a szóban forgó, a jogellenes gyermekelviteli ügyben a gyermek visszavitelét elrendelő határozat nem másik tagállamból származik,²⁹ hanem saját, magyar bíróság által hozott határozatról³⁰ van szó. A Pp. ebben a helyzetben is megteremti a lehetőségét annak, hogy a gyermek visszavitelének elrendelése esetén is figyelembe vehető legyen a gyermek életére súlyosan negatívan ható körülményváltozás és így a visszavitt elrendelő magyar határozat végrehajtásának megszüntetése iránt per indítása. Ezt a pert a gyermek visszaadására/visszavitelére kötelezett személy kezdeményezheti, ha fennállnak a rendelet 56. cikk (6) bekezdésének feltételei.

Kiemelendő, hogy a bíróságnak a végrehajtás megszüntetésének indokoltságával kapcsolatban ki kell kérnie a gyámhatóság véleményét, a végrehajtás előzményeiről, a gyermek helyzetéről esetleges veszélyeztetettségéről. A perben meghozott a keresetnek helyt adó bírói döntés a gyermek mindenek felett álló érdekére hivatkozással áttöri a magyar bíróság által jogellenesen Magyarországra hozott gyermek visszavitelét elrendelő határozat automatikus végrehajtására vonatkozó főszabályt. Fontos hangsúlyozni, hogy ebben a sajátos végrehajtás megszüntetési perben a bíróság nem dönthet a szülői felelősség, felügyeleti jog érdemében.³¹

29 A Brüsszel IIb rendelet tárgyi hatálya alá tartoznak azok, egy gyermeknek egy másik tagállamba való visszavitelét elrendelő olyan határozatokra, amelyeket egy, a határozat meghozatalának helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban kell végrehajtani. [1. cikk (3) bekezdés]

30 A Szülfel. tv. rendezi a jogellenesen Magyarországra hozott gyermek visszavitelét célzó soron kívüli nemperes eljárás szabályait (10-22. §), amelyre a Pesti Központi Kerületi Bíróság kizárólagosan illetékes. A végzés elleni fellebbezést a Fővárosi Törvényszék bírálja el.

31 KAÁLI Éva: Végrehajtási perek. Kommentár az 528. §-hoz. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): Nagy-

4. Zárszó

Az előzőekben elemzett rendelkezésekből egyértelműen kitűnik, hogy az utóbbi évtizedekben a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyeket érintően mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás terén markánsan erősödik a gyermekek jogait, érdekeit előtérbe helyező szemlélet, amely tendencia közel 40 évvel a Gyermejkogi Egyezmény elfogadását követően akár megkésettnek is mondható. Az uniós családjogi szabályozás is viszonylag nehézkesen és több helyen meghaladva az Európai Unió Bíróságának korábbi joggyakorlatát reagál a gyermek legfőbb érdekét, testi, lelki jólétét a jogerős határozat végrehajtása elő helyező elvárásokra. Az európai családjogi szabályozás fejlődését tekintve megállapítható, hogy mind az Európai Unió, mind a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia jogalkotó szervei számára kihívást jelent a megfelelő egyensúly megtalálása a gyermek legfőbb érdekének érvényesülése és éppen az ő érdekét szolgáló határozatok gyors és hatékony végrehajtása között, mert a kettő nem minden esetben esik egybe a családjogi viták összetettsége és sajátosságai miatt. Meggyőződésem, hogy a tanulmányban elemzett gyermekközpontú hozzáállásnak a végrehajtási szabályokban történő megjelenésével jelentős lépést tettünk európai szinten és a nemzeti jogban is e kényes egyensúly megteremtésének irányába.

Irodalomjegyzék

- CZELLE CZ Botond: Kommentár az 56. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja*. ORAC Kiadó, Budapest 2023. 285-287. o.
- Gyakorlati útmutató a Brüsszel IIb. rendelet alkalmazásához*. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023.
- KAÁLI Éva: Végrehajtási perek. Kommentár az 528. §-hoz. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Nagykommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Wolters Kluwer 2025. online kommentár

kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez. Wolters Kluwer 2025. online kommentár

- KATONÁNÉ PEHR Erika: *A gyermek jogainak érvényesülése a jogellenes külföldre viteli jogvitákban, különös figyelemmel a Brüsszel IIb rendelet megváltozott jogi környezetére.* In: *Iustum Aequum Salutare* 2023/3. 7-22.
- KÖLCSÉNYI Soma: Kommentár a 29. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja.* ORAC Kiadó, Budapest 2023. 217-220. o.
- KURUCZ Mária, CZELLECZ Botond: *A határon átnyúló szülői felelősségi és jogellenes gyermekelviteli ügyek új európai uniós szabályozása 1-2.* In: *Családi Jog*, 2022. 1. szám 16-20. o. 1-6. o.
- KURUCZ Mária: Kommentár a 39. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja.* ORAC Kiadó, Budapest 2023.
- KURUCZ Mária: Kommentár a 42. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja.* ORAC Kiadó, Budapest 2023. 254-257. o.
- VÁRAI-JEGES Adrienn: Kommentár a 27. cikkhez. In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja.* ORAC Kiadó, Budapest 2023. 196-214. o.
- VISONTAI-SZABÓ Katalin: *Fő-vagy mellékszereplő – A gyermek jogai, részvétele és képviselete az őt érintő polgári eljárásokban,* Patrocínium Kiadó, Budapest, 2025.
- WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja.* ORAC Kiadó, Budapest 2023.
- WOPERA Zsuzsa: *A Brüsszel IIb rendelet általános jellemzése.* In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A Brüsszel IIb rendelet kommentárja.* ORAC Kiadó, Budapest 2023. 50-53. o.
- WOPERA Zsuzsa: *Az európai családjog gyakorlata,* Wolters Kluwer Kiadó, 2017.
- WOPERA Zsuzsa: *Szülői felügyeletet érintő perek – új utakon.* In: BODZÁSI Balázs (szerk.): *Jogászegyleti Értekezések,* Magyar Jogász Egylet, Budapest, 2022. 384-395. o. <https://jogaszegylet.hu/wp-content/uploads/2022/08/jogasz-egylet-2022.pdf>